

Ábel hűségéről

Ihlető forrásának, a szülőfalunak rabjaként Tamási Áron élete végéig fogta a kezét ama kucsomás-csizmás legénykének, aki ő maga volt a hajnalos időben: apjának segítő társa és ábeli módon feleselő sziporka-gyermeke, rajongva szeretett anyjának fagyban is rügyes reménysége.

Írói figyelmének sugarában ott találjuk kedvesen és esendőleg Gáspár öccsét is, leánytestvéreit, sógorait, az egész nagy családot, amely *Szülőföldem* című remekében lett halhatatlanná.

Hogyan is jellemezhetném ezt az írói törődést a farkaslaki Tamási családdal? A leginkább tán azzal a példával, hogy az arab nyelvben a család nemzetet is jelent. E két fogalomnak az értelme azonos.

Tamási életművében is így van ez. Családjának ablakából a nemzet sorára látni. Öröme, bánata, minden vágya népének érzéseivel azonos. Erre bárki azt mondhatná, hogy igen-igen kézenfekvő általánosítás; bármely íróról el lehet mondani! Valóban így van ez, de Tamási Áron műveiben a családhoz kötöttség: etikai tartásának a tápláló gyökere. Ezzel kapcsolódik a múlthoz; általa telítődik a jelen gondoljaival: a székely falu drámáival és tündéri költészetével. Halandó remények és férfiúi bűnök közepette a teremtés első napjának tisztaságával maradt meg benne az örök gyermek, a romlatlan ragaszkodás az őt felnevelő közösséghez.

Csak kollektív árvaságra ítélt emberi közösség növeszthet ilyen író. A nemzetének karjából kisebbségi sorsba esett székely magyarság ilyen közösség. Ebben pedig óhatatlanul beszűkülnek az élet mozgásterei. Ami másutt tág tereken, intézményekben, a nagy nyilvánosság előtt zajlik: itt sok esetben kis körbe szorul, vagy éppenséggel a család lámpafénye alá. Nincs Kolozsvárott Magyar Akadémia? Tamási Áron székfoglaló beszéd helyett édesanyjához írott levélben rajzolja meg Mikes Kelemen alakját. S mily csodálatos nyelvi remekléssel és lényeglátással! Tudós emberek kutatásainak összegzésével a magyar esszéirodalom lírai hangvételű gyöngyszemét alkotva!

De nézzük Ábelt, miután megtér a rengetegből, hogy újabb vándorútra keljen. Átélté már kacagtató kalandjait csendőrökkel és fakereskedőkkel; átvirrasztotta az erdei magány félelmetes éjszakáit. A suttyó legényke tapasztalatai megszaporodtak. A gyermeki világvélemény tágulni kezd; a Hargita vonulatán túl föltűnik már az eladdig csak sejtett nagyobb család: a Székelyföld világa, zászlós mozgalmakkal, szegények s gazdagok, elnyomók és elnyomottak küzdelmeinek távoli villámlásaival.

Ábel pedig úgy gondolja, hogy tudja már a helyét e létküzdelemben. Ott van az a szegények között. Olyannyira tudja ezt, hogy fogadást teszen, de hol teszi? Újból a család talpalatnyi kapaszkodóján: édesanyjának sírjánál, mondván, hogy míg él, hú marad a szegények zászlajához.

Fogadalmát betartotta.

Az író életműve bizonyítja.

Napjainkban pedig, amikor a nemzet újból oly nagyon a család megtartó erejére szorult; amikor az Egésznek állapota a Rész erkölcsi, szellemi egészségén is múlik: valóságos megújulás az olvasó számára, ha ismét bejárja Tamási Áron székely világát. Hőseivel — kicsikkel, nagyokkal — találkozva oly módon gyarapszik az ember, ahogyan csak a magasrendű művészet világában képes.

SZALAY FERENC RAJZA